

ному процесі, акті; особи чи організації як носії певних прав та обов'язків [1, с. 1408]; елементи системи (управляючої системи) управління, що генерують процес її функціонування [2, с. 220]; носії предметно-практичної діяльності і пізнання (індивід або соціальна група), джерело активності, спрямованої на об'єкт [3, с. 633]; особи, що володіють правосуб'єктністю, тобто такі особи, які потенційно (взагалі) здатні бути учасниками правовідносин [4, с. 85]. Добре відомо, що необхідною та невід'ємною складовою частиною суб'єктів в господарському праві є їх спеціальна компетенція (лат. *competencia*, від *compeo* – взаємно прагну; відповідаю, підходжу) – сукупність предметів відання, функцій, повноважень, прав та обов'язків органу державної влади, органу місцевого самоврядування або їх посадової особи чи службової особи, що визначаються конституцією [5, с. 210]; конкретні права й обов'язки, якими суб'єкт володіє безпосередньо завдяки закону [6, с. 58] як передумова юридичної ознаки (елемент (див. праці [7-9]) господарської правосуб'єктності – сукупність загальних юридичних можливостей із безпосередньої або опосередкованої участі в господарській діяльності шляхом набуття відповідних прав і обов'язків [10, с. 98]. У статті 55 ГК України прописано, що суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством [11]. Із цього визначення випливає те, що такі категорії, як «учасник господарських відносин» та «суб'єкт господарської діяльності» повністю охоплені поняттям «суб'єкт господарювання». У свою чергу, за характером та цілями господарської діяльності суб'єктів господарювання прийнято поділяти на такі:

1) суб'єкти, які безпосередньо здійснюють господарську діяльність. До них належать: індивідуальні підприємці; підприємства; інші господарські організації (банки, біржі, страхові компанії, інвестиційні фонди й компанії, промислово-фінансові групи, холдингові компанії); негосподарські організації, коли вони вступають у господарські відносини для виконання своїх цілей та завдань;

2) суб'єкти, які здійснюють управління господарською діяльністю. До них належать: державні органи господарського управління; державні та комунальні господарські об'єднання; галузеві міністерства й відомства; господарські відділи органів місцевого самоврядування.

Поряд із цим законодавець виокремлює категорію суб'єктів господарського права, які мають назву «учасники відносин у сфері господарювання». Так, відповідно до статті 2 ГК України учасниками відносин у сфері господарювання є суб'єкти господарювання, споживачі, органи державної влади та суб'єкти, які здійснюють управління господарською діяльністю [11]. До них належать: державні органи господарського управління; державні та комунальні господарські об'єднання; галузеві міністерства й відомства; господарські відділи органів місцевого самоврядування. Очевидно, що роль державних органів влади як суб'єкта господарсько-правового регулювання залишається значною. Так, В. Устименко влучно зазначив, що в господарському плані роль держави із часом не зменшується, а змінюються лише форми та методи управління економікою [12, с. 264] в бік посилення публічного впливу на сферу господарювання [13, с. 10]. А отже, в забезпеченні нормального функціонування будь-якої сучасної економічної системи політико-організаційного суспільства на сучасному етапі його розвитку важлива роль належить державі. Кожна держава здійснює регулювання національної економіки з

жавну службу України з безпеки на транспорті, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 103 від 11 лютого 2015 р.:

1) здійснює ліцензування господарської діяльності з надання послуг із перевезення пасажирів, небезпечних вантажів, багажу автомобільним, залізничним, морським та річковим транспортом;

2) здійснює контроль за додержанням ліцензійних умов під час провадження господарської діяльності з надання послуг із перевезення пасажирів, небезпечних вантажів, багажу автомобільним, залізничним, морським та річковим транспортом;

3) видає розпорядження про усунення суб'єктами господарювання порушень ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання послуг із перевезення пасажирів, небезпечних вантажів, багажу автомобільним, залізничним, морським та річковим транспортом;

4) проводить перевірки за додержанням суб'єктами господарювання, фізичними особами та юридичними особами вимог законодавства про транспорт (див. підпункти 4, 5, 52, 54 Положення [20]).

Звертаємо увагу на те, що нами були виявлені деякі з перелічених органів публічної влади, що не мають ані господарських прав, ані обов'язків у сфері водного транспорту, але при цьому мають «господарські» завдання.

У загальному розумінні «завдання» представляє собою те, що потребує виконання, вирішення [21, с. 175]; виконання всього, реалізація чого забезпечується ним чи повинна забезпечуватися [22, с. 60]; кінцеві цілі, на які спрямована діяльність [23, с. 193]; безпосередня мета організації, що піддається кількісній характеристиці [24, с. 148]. Отже, завдання вказує на мету діяльності, тобто це вектор, якого дотримуються задля отримання бажаного результату. У випадку з органами, що регулюють господарські відносини на водному транспорті, їх метою діяль-

ності є дотримання суб'єктів господарювання умов законності на морському та річковому транспорті. У зв'язку із цим вважаємо за необхідне додати до умов приналежності суб'єктів саме до господарських їх завдання, а також правове регулювання надання послуг суб'єктам господарювання з охорони та безпеки, самозабезпечення суб'єктами господарювання своєї економічної безпеки, інституту юридичної відповідальності суб'єктів господарювання, діяльності з надання послуг з охорони та безпеки. Такі правовідносини природно притаманні саме господарсько-правовому регулюванню водного транспорту. Однією з основ стійкого і стабільного функціонування суб'єктів господарювання є отримання якісних послуг з охорони та забезпечення їх економічної безпеки, про що свідчать відомі факти на водному транспорті за останнє десятиліття. На ринку України ці послуги надаються в основному недержавними компаніями різної господарської спрямованості: охоронними, консалтинговими, кадровими, інформаційними, аналітичними і т.д. Крім цього, суб'єкти господарювання самостійно вживають заходи із забезпечення економічної безпеки шляхом створення у своїй структурі охоронних підрозділів і підрозділів внутрішньої безпеки. Разом із тим діяльність із надання охоронних та інших послуг, спрямованих на забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання, та така ж діяльність, що здійснюється самими суб'єктами, залишається нерегульованою в законодавчому відношенні [25, с. 72]. Відсутність окремого законодавчого акта, який регулює діяльність із забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання, негативно впливає на розвиток відповідного виду діяльності, створення нових підприємств і робочих місць, «прозорість» ведення бізнесу. Саме тому назріла необхідність розроблення та прийняття спеціального закону, який би регулював послуги та відносини із забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання, їх

Стаття посвячена изучению субъектного состава органов, регулирующих хозяйственные отношения на водном транспорте. Впервые была обоснована необходимость расширения условий принадлежности субъектов к хозяйственным и введения новых компонентов. Предложено авторское понятие «субъекты хозяйственно-правового регулирования водного транспорта».

The article is devoted to the study of the subject composition of bodies regulating economic relations on water transport. For the first time, it was justified to expand the conditions for the subjects to belong to economic entities and introduce new components. An author's concept «subjects of economic and legal regulation of water transport» was proposed.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ, Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
2. Булыгин Ю.Е. Организация социального управления (основные понятия и управления) : словарь-справочник. Москва : Контур, 1999. 254 с.
3. Философский энциклопедический словарь / С.С. Аверинцев, Э.А. Араб-Оглы, Л.Ф. Ильичев и др. 2 изд. Москва : Сов. энцикл., 1989. 815 с.
4. Руденко М.П. Окремі аспекти складу внутрішньогосподарських правовідносин. Право і суспільство. 2015. № 6. С. 85–91.
5. Популярна юридична енциклопедія / кол. авт. : В.К. Гіжевський, В.В. Головченко... В.С. Ковальський (кер.) та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 528 с.
6. Мамутов В.К. О соотношении понятий компетенции и правоспособности государственных хозяйственных органов. Изв. вузов. Правоведение. 1965. № 4. С. 56–63.
7. Мілаш В.С. Підприємницькі комерційні договори в господарській діяльності : монографія. Полтава : АСМІ, 2005. 450 с.
8. Щербина В.С. Суб'єкти господарського права : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 264 с.
9. Труш І.В. Господарсько-правове забезпечення діяльності комунальних підприємств : монографія / НАН України, Ін-т

економіко-правових досліджень. Київ : НВП «Інтерсервіс», 2012. 400 с.

10. Господарське право : підручник. / О.П. Подцерковний, О.О. Квасніцька, А.В. Смітюх та ін. ; за ред. О.П. Подцерковного. Харків : Одиссей, 2010. 640 с.
11. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 № 436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
12. Устименко В., Кучер О. Конституційне забезпечення державного регулювання економіки в Китайській Народній Республіці. Право України. 2011. № 2. С. 262–269.
13. Олефір А.О. Правовий механізм державних закупівель: стимулювання інноваційності виробництва медичної продукції : монографія. Київ : Юстініан, 2014. 447 с.
14. Гембара О.Ю. Правове регулювання ціноутворення в господарській діяльності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право. Харків. 2017. 20 с.
15. Задихайло Д.В. Господарсько-правове забезпечення економічної політики держави : монографія. Харків : Юрайт, 2012. 456 с.
16. Про комітети Верховної Ради України : Закон України від 04 квітня 1995 р. № 116/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 19. Ст. 134.
17. Департамент реформування та функціонування морського та річкового транспорту. URL : <https://mtu.gov.ua/content/departament-morskogo-ta-richkogo-transportu.html>.
18. Положення про Державну службу морського та річкового транспорту України. URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/pro-utvorenniya-derzhavnoyi-sluzhbitorskogo-ta-richkovogo-transportu-ukrayini>.
19. Статут державного підприємства «Адміністрація морських портів України» у новій редакції. URL : <https://mtu.gov.ua/files/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%82%20%D0%90%D0%9C%D0%9F%D0%A3.pdf>.
20. Про затвердження Положення про Державну службу України з безпеки на транспорті : Постанова Кабінету міністрів України від 11 лютого 2015 р. № 103. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/103-2015-%D0%BF>.
21. Ожегов С.И. Словарь русского языка: около 53000 слов / под ред.

- Л.И. Скворцова. 24-е изд., испр. Москва : ООО «Издат. дом «ОНИКС 21 век», 2005. 896 с.
22. Драго Р. Административная наука / пер. с франц. Л. Энтина ; под ред. и послесловие Б.М. Лазарева. Москва : Прогресс, 1982. 245 с.
23. Кунц Г., О'Доннел С. Управление: системный и ситуационный анализ управленческих функций / пер. с англ., общ. ред. и предисловие Д.М. Гвишиани. Москва : Прогресс, 1982. Т. 1. 493 с.
24. Холл Р. Х. Организации: структуры, процессы, результаты. Санкт-Петербург : Питер, 2001. 416 с.
25. Громова О.М. Правове забезпечення захисту економічної безпеки суб'єктів господарювання : дисертація ... канд. юрид. наук, спец.: 12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право. Москва : ОНІКС 21 століття, 2015. 199 с.
26. Про природні монополії : Закон України від 20 квітня 2000 р. № 1682-III. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1682-14/print> 1458638647725129.
27. Анохіна І.О. Поняття, принципи і методи регулювання діяльності суб'єктів природних монополій. Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. Одеса : «Юридична література», 2003. Вип. 21. С. 293–298.
28. Драпайло Ю.З. Правове регулювання господарських відносин у морських портах : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право. Одеса : Нац. ун.-т «Одеська юридична академія», 2013. 20 с.

